

Háda Béla

A thaiföldi belpolitikai krízis háttere és kockázatai

A világszerte Délkelet-Ázsia gyöngyszemeként számon tartott Thaiföld nem éppen társadalmi konfliktusairól vagy politikai problémáiról ismert az európai emberek szemében. A 2008. őszi kormányzati válság és az országban kitört zavargások azonban világszerte nagy figyelmet váltottak ki, és némileg árnyalták az idegenforgalmi reklámanyagok által festett idilli képet. Thaiföld valójában – Ázsia legtöbb országához hasonlóan – intenzív belső konfliktusokkal küzd, amelyeknek a legnyíltabb frontvonala eddig a buddhista thai többség és az ország déli területeit lakó muszlim kisebbség között húzódott. Múlt év szeptemberében azonban felszínre került egy más típusú feszültséggóc is, amelynek részletesebb elemzésére és értelmezésére magyar nyelven még nemigen vállalkoztak: jelen cikk most erre tesz kísérletet.

Thaiföld útja a harmadik évezredbe

A világ számos társadalma számára igen rossz emlékéű huszadik század alapvetően sikeres időszak volt a thai királyság életében. Az ország Délkelet-Ázsiában egyedülként képes volt elkerülni az európai gyarmatosítást. Mindezt természetesen nem önvédelmi képességeinek, hanem inkább óvatos diplomáciájának köszönhető, valamint annak a szerencsés földrajzi pozíciónak, amely a thai monarchiát a térségbeli angol és francia gyarmatok elválasztó zónájává tette. Az akkor még Sziám nevet viselő ország 1918-ra megszabadult egyenlőtlen – az európai gazdasági befolyást biztosító – szerződéseinek túlnyomó részétől, a két világháború között pedig már tevékeny politikai tényezőként szerepelt a régióban. Ekkorra a nagy múltú állam irányítása a gyakorlatban már nem a király, hanem a katonai elit kezében összpontosult. A ma ismert Thaiföld nevet 1939-ben vette fel. A második világháború

alatt – egyrészt politikai és területi nyereség reményében, másrészt viszont saját nemzetbiztonságának szavatolása végett – szövetséget vállalt Japánnal. A regnáló katonai kormány aligha tehetett mást: a lépés a japán terjeszkedési ambíciók tükrében az ország stratégiai adottságai miatt elkerülhetetlen volt. A biztos vereség helyett tehát az önkéntes szövetséget választotta, amihez képest szerencsés fejlemény, hogy Tokió birodalmi álmainak szertefoszlása nem rántotta magával Thaiföldet is. A japánokhoz való kötődés nem vette vissza tartósan az ország nemzetközi kapcsolatait. Annak ellenére sem, hogy a várakozásoknak megfelelően élvezte a szövetség pillanatnyi előnyeit, és ezért a győztesek hajlamosak voltak ellenségesen kezelni.

A világháborút követően az új demokratikus kormány egyre egyértelműbben a nyugati orientáció mellett tett hitet, és e paradigma a gyakori belpolitikai krízisek és katonai hatalomátvételek ellenére is megmaradt. Az 1950–60-as évekre a thai-

földi kül- és biztonságpolitika egyre világosabban két tájékozódási ponthoz igazodott. Az egyik az amerikai szövetség, melyet az 1954-ben létrehozott SEATO (Délkelet-ázsiai Szerződés Szervezete) is kifejezett. Bár a szervezet szinte csak papíron létezett, Bangkok a bipoláris korszak évtizedei alatt az Egyesült Államok legszilárdabb barátja lett Délkelet-Ázsiában, másfelől pedig a regionális politikai és biztonsági építkezésben is vezető szerepet vállalt. Ennek eredménye a ma is jelentős tényezőnek számító ASEAN, a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége. A politikai és védelmi szervezet 1967-ben alakult, s ma már tíz tagállama van. Thaiföld – Indonézia és Vietnam mellett – a szövetség egyik meghatározó ereje, ami viszont egyszerűen azt is jelenti, hogy mindenkor problémái regionális szinten is éreztetik hatásukat. Mindez persze természetesen a pozitív folyamatokra is igaz. A térség a világ gazdasági fejlődés egyik fő központja: európai szemmel legismertebb jellemzője a világátlagot messze meghaladó gazdasági bővülés. Ennek egyik fő haszonélvezője az évezred végére éppen a roppant gyorsan fejlődő, földrajzi adottságai miatt a délkelet-ázsiai kereskedelmi kapcsolatokban meghatározó szerepet játszó Bangkok lett. Belső politikai fejlődése azonban lényegesen kevésbé bizonyult dinamikusnak: napjaink eseményei jól érzékeltetik az ország ellentmondásos helyzetét.

A thaiok szeretik a thaiokat – vagy mégsem?

A thai monarchiára újkori történelme során nemigen volt jellemző a belpolitikai stabilitás. A legszilárdabb pontnak az immár 82 éves Bhumibol Aduljadedzs számít, aki IX. Ráma néven 62 éve a délkelet-ázsiai or-

szág uralkodója, s ezzel ma a világ legrégebben hivatalban lévő államfője. Noha szerepét az alkotmány erősen korlátozza, a thaiok szemében óriási erkölcsi és szimbolikus tekintélye van. Az ország demokratikus fejlődését ugyanakkor 1936 óta tíz alkalommal törte meg katonai hatalomátvétel, közülük a legutóbbira alig három éve került sor. Ennek köszönhetően az eddigi 27 thai miniszterelnök jelentős része a hadseregből került a kormány élére, ami súlyos kétségeket támaszt a helyi demokrácia minőségét illetően. E képet csak tovább erősítik az állandóan megújuló belpolitikai válságok.

A napjainkban ismertté vált krízis gyökerei valójában a 2001. évi törvényhozási választásokig nyúlnak vissza, amelyek eredményeképpen az ország egyik leggazdagabb üzletembere, Takszin Sinavatra ültetett a kormányfői székbe a Thai Rak Thai – kb. „a thaiok szeretik a thaiokat” – párt színeiben. Az új miniszterelnök elődeitől némileg eltérő stílust képviselt. Politikája fő bázisának az ország gyors fejlődéséből nagyrészt kirekesztett, a bangkoki életminőséggel és anyagi környezettel összehasonlíthatatlan körülmények között élő vidéki szegény rétegeket tekintette. Thaiföldön ugyanis – csakúgy, mint Ázsia legtöbb országában – a statisztikai értelemben látványos fejlődés területileg és a lakosság különböző csoportjai között is sokkal koncentráltabban jelentkezik, mint Európában. Ennek következménye az óriási szociális különbségek kialakulása, ami egyrészt ideológiai muníciót szolgáltat a populista politikának, másrészt e törésvonalak mentén súlyos belső konfliktusokkal fenyegeti az államot. A vidéki, főként thai etnikumokhoz tartozó lakosság szemében igen népszerűek voltak a TRT olcsó egészségügyi ellátásról és adósságkönynyítésről szóló ígéretei, nem is beszélve a

pártvezér nacionalista beállítottságáról és a hagyományos bangkoki elittel szembeni kritikai hozzáállásáról.

A jelenlegi forradalmi hangulatot lényegében a társadalom hagyományos erőtényezői, valamint a vidéki szegényparaszti rétegekre és a városi proletariátusra támaszkodó, az azóta feloszlott TRT-hez kötődő populisták politikai csoport közötti pozícióharcok szítják. E hagyományos vezető réteget a középpolgárság és értelmiség, a katonai elit és az uralkodó legitimista környezete alkotja. Velük szemben az említett paraszti tömeg zömmel az északi és keleti thai nyelvterület lakóit fogja át. Habár emiatt a konfliktusnak némi etnikai jelleget is tulajdoníthatunk, hiba lenne túlzottan hangsúlyoznunk

Takszin Sinavatra 1949. július 26-án született Thaiföld Chiang Mai tartományában. Pályáját rendőri szolgálattal kezdte, melyhez az Egyesült Államokban is folytatott tanulmányokat. Alezredesi rangig vitte, melyet 1987-ben kapott meg. Ekkor már javában kísérletezett üzleti vállalkozásokkal is. Az általa alapított vállalatok (Advanced Info Service, Shinawatra Computer and Communications Group, Shinawatra Satellite) jelentős részesedéshez jutottak, főként a számítástechnikai, kábeltelevíziós és mobilkommunikációs piacon, és az ország egyik leggazdagabb emberévé emelték Sinavatrát. Politikai karrierjét 1994-ben kezdte, a Phalang Dharma Pártban. Vagyona kapcsolatai segítségével gyorsan emelkedett a csillaga. Rövidesen külügyminiszter, majd 1997-ben miniszterelnök-helyettes lett. A kormányfői széket végül 2001 januárjában foglalhatta el az általa 1998-ban alapított Thai Rak Thai párt választási győzelmével. Pályájának eddigi csúcsa a 2005. évi elsőpró választási győzelme volt, mely azonban püncösdi királyságnak bizonyult. 2006 szeptemberében, mialatt a miniszterelnök az USA-ban tartózkodott, a hadsereg államcsínyt hajtott végre, és eltávolította a kormányt. Takszint és családját korrupcióval és befolyással való üzérkedéssel vádolták meg. A család végül Londonban rendezkedett be.

ezt az amúgy népszerű szempontot. A gazdasági bővülésből keletkező pluszjövedelmek elosztása ugyanakkor alapvető egzisztenciális kérdés a politikát befolyásoló körök számára, aminek következtében a kormány csakhamar szembekerült az ország konzervatívabb beállítottságú, hagyományosan preferált szerepet élvező lakossági csoportjaival. Takszin Sinavatra 2005-ben kiemelkedő részvétel mellett ismételte meg választási győzelmét az ellenzéki Demokrata Párttal szemben, 374 helyet szerezve az 500 tagú törvényhozásban. Az eredmény politikai kurzusának tartós fennmaradását vetítette előre, ami elfogadhatatlan perspektívát jelentett társadalmi és parlamenti ellenzéke számára.

A miniszterelnök bukásához vezető kormányellenes tüntetések 2006 elején kezdődtek, indokuk pedig Thaiföld legnagyobb telekommunikációs vállalatcsoportjának, a Shin Cornak az eladása volt. A január 23-án megkötött mintegy 1,9 milliárd dolláros üzletben a miniszterelnök családja és környezete is érintett volt. Ezt kihasználva a városi tömegbázisára támaszkodó ellenzék tüntetéssorozatot szervezett, azzal vádolva a kormányfő családját, hogy el akarja kerülni az adófizetést, és külföldi érdekcsoportok kezére játszana át egy stratégiai fontosságú nemzeti vállalatot. Az egyre növekvő nyomás levezetése érdekében Takszin február 24-én bejelentette a 2005-ös parlament feloszlását és a rendkívüli választások kiírását. A Népi Szövetség a Demokráciáért nevű ellenzéki mozgalom azonban a Demokrata Párt támogatásával bojkottálta a választásokat, melynek eredményét az alkotmánybíróság végül megsemmisítette. Az új választásokra októberben került volna sor, amit a katonai hatalomátvétel hiúsított meg.

A miniszterelnököt hivatalosan korrupcióval, hatalommal való visszaéléssel és

diktatórikus törekvésekkel vádolták meg, s folyamatosan emlegették a kormányoldal monarchiaellenességét is. Ezek valóság-tartalmát itt nem elemezhetjük, fontos azonban látnunk, hogy a belpolitikai krízis hátterében – függetlenül az elvi szólamoktól – társadalmi pozícióharc áll, s e harcot a hagyományos elit természetesen nem kívánta elveszíteni.

Tény ugyanakkor az is, hogy a miniszterelnök tevékenységét főként az emberi jogok kérdésében több nemzetközi szervezet is bírálta, olykor a legszélsőségesebb kifejezésekkel élve. Ebből a szempontból a 2003. évi drogellenes kampány jelentette a mélypontot, melynek során mintegy 2500, a kábítószer-termeléssel és -kereskedelemmel összefüggésbe hozott személyt öltek meg a belügyi erők Thaiföld északnyugati és déli határvidékein.

Takszin hatalmának végül a hadsereg beavatkozása vetett véget 2006. szeptember 19-én, egyetlen éjszaka leforgása alatt. A puccsot vezető Szonti Bunjaratglin tábornok a közállapotok normalizálásával indokolta a fegyveres erők fellépését, a gyakorlatban azonban mindez a hagyományosnak tekintett hatalmi viszonyok restaurálásának igényét jelentette. A miniszterelnök ez idő alatt az ENSZ New York-i közgyűlésén vett részt, és nem is tért vissza hazájába. Az alkotmánybíróság 2007. május 30-án feloszlatta a TRT pártot, vezetőinek legnagyobb részét öt évre eltiltotta a közügyek gyakorlásától. Az ellenzék látszólagos győzelme azonban csak rövid életűnek bizonyult.

Színes ősz Bangkokban

Az átmeneti időszakot követően a 2007. augusztus 19-én elfogadott alkotmány szerint decemberre kiírt választások

Szomcsaj Vongszavat 1947. augusztus 31-én született Amphoe Chawangban, Thaiföldön. Jogász-politológus, szakmai pályafutása főként az igazságszolgáltatáshoz kötődik. Bíróként több magas beosztást is betöltött. 2007-től a Népi Erő Pártjának helyettes vezetője, 2008-tól oktatási miniszter és első miniszterelnök-helyettes. Minthogy Takszin Sinavatra hűgát vette feleségül, a thaiföldi közvélemény a milliárdos politikus belső köréhez tartozóként azonosította. A kormányfői tisztséget gyakorlatilag 2008. szeptember 9-től töltötte be, miután az alkotmánybíróság eltávolította Szamak Szundaravedzs miniszterelnököt. Kormányzása igen rövid életűnek bizonyult, október 17-én a Nemzeti Korrupcióellenes Bizottság egy nyolc évvel korábbi ügy miatt kötelességmulasztásban marasztalta el. A miniszterelnök nem tudta kivédeni a vádakat, aminek következtében 2008. december 2-án az alkotmánybíróság öt évre eltiltotta a közügyektől.

ugyanis ismét az egykori TRT-hez kötődő politikusgárda kormányra jutását tették lehetővé. A Takszin Sinavatra egykori híveiből felálló Nép Ereje Párt (*People's Power Party – PPP*) – megörökölve az egykori TRT bázisát – ismét jelentősen megelőzte riválisát, a Demokrata Pártot. Ennek eredményeképpen a veterán korú (akkor 73 éves) Szamak Szundaravedzs, a PPP vezető hárompárti koalíció jelöltje foglalhatta el a miniszterelnöki széket. A voksoláson lényegében a választási matematika érvényesült: noha Takszin pártját feloszlatták, vidéki hívei még mindig nagyobb társadalmi tömeget képviseltek a Demokrata Párténál. Ennek nyomán világos, hogy pusztán a volt miniszterelnök eltávolításával irányzatát nem lehet stabilan háttérbe szorítani. Szamak mindemellett a thai belpolitika egyik legvitatottabb figurája, és azonnal támadások keresztjüzebe került. Mindössze nyolchónapos kormányfőségének szintén az alkotmánybíróság vetett véget, összeférhetlenségre hivatkozva. Utódja

Szomcsaj Vongszavat lett, akinek a Nemzetgyűlés 2008. szeptember 17-én nagy többséggel szavazott bizalmat, és akit az uralkodó már másnap beiktatott hivatalába. Ő sem bizonyult szerencsésebb választásnak, mivel felesége, Jaovapha révén közvetlen családi kapcsolatban áll az ellenzéki hívek szemében démonizált Takszin Sinavatrával. Ez magától értetődően széles felületen tette lehetővé vele szemben az ideológiai támadásokat.

Az ellenzéki mozgalmak új erőre kapó tömegdemonstrációi ősszel kerültek a nemzetközi figyelem középpontjába. A bangkoki utcákat csakhamar a neves futballcsapatok szurkolótáboraira emlékeztető társaságok lepték el, akik szimpátiájukat öltözékükkel is kifejezték. A Népi Szövetség a Demokrációért (PAD) hívei a kiráypártiság szimbólumának számító sárga pólóba öltözve blokádnak alá vonták a kormánypalotát és a kormányzati épületek egy részét, és a kormány távozását követelték. A tömegmozgalmak méreteiből világossá vált, hogy az ellenzék mozgósítási képessége a fővárosban lényegesen meghaladta a kormányét, ami – elsősorban a kulcsfontosságú intézmények

megbénításával – már a kezdetekkor hatalmas taktikai eszköznek bizonyult. A rendőrség és a hadsereg érdemben nem akadályozta a megmozdulásokat, amit az elemzők egy része a kormány iránti gyenge lojalitásukkal magyarázott. Ezt a megállapítást nehéz lenne vitatni. A vörös pólóban feszítő kormánypárti csoportok az egykori Takszin-hívek eklektikus tömegéből verbuválódtak, létrehozva a PAD ellenképének szánt Egyesült Front a Demokrációért, a Diktatúra Ellen (UDD) nevű szerveződést. Működésük azonban már kezdetől fogva sem bizonyult olyan hatékonynak, mint ellenfeleiké. Ebben persze nemcsak tagjaik relatíve alacsony száma, hanem szociológiai háttere, politikához és társadalmi érdekérvényesítéshez való viszonyulása is közrejátszott.

A tüntetéssorozat eseménytörténetének itt nem szentelhetünk teret. Eredménye azonban az ismételt kormányátalakítás lett. Noha Szomcsaj próbálkozott a rendkívüli állapot bevezetésével, az ellenzéki tüntetők nem hátráltak meg. A helyi erőviszonyok a javukra szóltak, annak ellenére is, hogy a kormány országosan számíthatott a társadalom nagyobbik részének támogatására. Miután a „sárga mozgalom” végül csaknem megbénította a fővárost és ellehetetlenítette a központi intézmények működését, ismét az alkotmánybíróság vetett véget a patthelyzetnek. 2008. december 2-án kelt határozatában egy korábbi korrupciós ügy kapcsán tanúsított magatartása miatt öt évre eltiltotta a közügyek gyakorlásától Szomcsaj miniszterelnököt. A kormánypárt sem kerülhette el az ismételt feloszlást, így a hárompárti kormánykoalíció felbomlott. A Demokrata Párt elnöke, Abhiszit Vedzsadzsi a Nemzetgyűlés tagjait külön felkereste, hogy véleményüket kérje kormányfővé jelöléséről. A többség – meglegelve a bel-

Abhiszit Vedzsadzsi 1964. augusztus 3-án született értelmiségi családban, az egyesült királyságbeli Newcastle-ban. Jogász és közgazdász, iskoláit Thaiföldön és az Egyesült Királyságban végezte. 1992-től a Demokrata Párt színeiben vett részt a törvényhozás munkájában, szakpolitikai tevékenységét főként az oktatásügy területén fejtette ki. 1994-ben a miniszterelnök politikai kapcsolatokért felelős helyettes titkárságvezetője, 1999-től helyettes, 2005-től pedig már tényleges vezetője a Demokrata Pártnak. Ekkortól válik (két szakaszban) a képviselőházi ellenzék egyik legismertebb vezetőjévé. 2008. december 17-én Szomcsaj távozását követően foglalja el Thaiföld miniszterelnöki székét.

politikai állóháborút és félve a hadsereg újbóli beavatkozásától – végül biztosította a támogatásáról, így Abhiszi december 17-én Thaiföld 27. miniszterelnökeként alakíthatott kormányt. A fordulat tényét az UDD hívei ingerülten fogadták, és új választások kiírását követelik. Nyilvánvaló, hogy a nyolc éve kormányzó csoport jó eséllyel még meglévő többségére számítanak, e számítás beigazolódása azonban a belpolitikai patthelyzet és vele a felőrölő válság restaurációját jelentené. Mindez akkor sem ígér kiutat a megosztott társadalom számára, ha egyetértünk az elemzők véleményével, miszerint az új demokrata vezetésű kormány sem néz könnyű napok elé, és az elkövetkező időszak várhatóan nem a nagy kormányzati teljesítményekről lesz emlékezetes a Thai (Sziámi)-öböl partján.

A belpolitikai krízis biztonságpolitikai vetületei

Noha a történetek – különösen a repterek ellenzéki blokádjá, és ezzel az idegenforgalom akadályozása – komoly nemzetközi figyelmet kaptak, a thaiföldiek végig belügyként kezelték törekvéseiket. Általánosságban azt is elmondhatjuk, hogy a krízisnek ugyan voltak áldozatai és sérültjei is, a Thaiföldön tartózkodó külföldiek végül nem váltak célponttá. Nyugaton tehát a nyugtalanító tudósításokon kívül keveset érzékeltek a történetekből. A helyiek számára azonban több okból is aggasztó az immár több éve tartó belpolitikai instabilitás. A mindennapokra mindenekelőtt a fegyveres erők szerepével kapcsolatos bizonytalanság nyomta rá a bélyegét. A hadsereg viszonya a mindenkor civil kormányzathoz meghatározza az alkotmányosság érvényesülésének lehetőségeit

is. Ilyenformán – bár a katonák a 2006. évi puccs idején is stabilizáló tényezőnek tekintették magukat – a politikai biztonság és kiszámíthatóság igen ingataggyá válhat. Ez nemcsak egy komolyabb diktatúra lehetőségét hordozza, hanem gátolhatja Thaiföld és szövetségesei együttműködését is.

E potenciális veszély mellett ugyanakkor továbbra is fennáll a déli országrészen zajló muszlim szakadár mozgalom problémája. A Maláj-félsziget Thaiföldhöz tartozó északi, keskeny földnyelvén, különösen Jala, Pattani és Narativat tartományban jelentős muszlim népesség él. A főként maláj etnikumú muszlimok körében nagy az elégedetlenség a buddhista többségű ország regionális, oktatási és fejlesztéspolitikájával szemben. A mélydél thai és maláj népessége közötti ellentétek lényegében az utóbbiak szuverén államának 1902. évi annektálásáig nyúlnak vissza.

A történelmi viták mellett azonban számos gyakorlatiasabb szempont is motiválja a szélsőséges csoportok tevékenységét, melyek közül csak egy a helyi megélhetési lehetőségek jól látható elmaradása az országos átlagoktól. A 2004 óta újra fellángolt és azóta csaknem háromezer áldozatot szedő küzdelmek politikai kezelésére a krízis éveiben kevés energia jutott, mivel a kormányzatot nem igazán szakpolitikai programok kötötték le. A válsággóc ezért az utóbbi években szinte a hadsereg „játéktervé” vált. Ez azonban nem eredményezhet társadalmi békét, és a tábornokok figyelmét is csak rövid ideig vonhatja el Bangkokról. A távlati rendezés nem a Belbiztonsági Műveletek Parancsnokságának (ISOC) tevékenységét igényli, hanem egy olyan belsőleg szilárd kabinetét, melynek koncepciója is van a viszonyok javítására. A belpolitikai küzdelmek azonban ma nem éppen erről szólnak.

Összegzés

A thaiföldi politika befolyásolásáért zajló küzdelemnek komoly tétje van a helyi társadalom számára, amennyiben meghatározza az ország kormányának jövőbeli viszonyát a lakosság különböző csoportjaihoz. A belső szociális fejlődés inspirálta pozícióharc távlatilag igen nagy jelentőségű – s nemcsak az állami irányítás megszerzése, hanem a javak és erőforrások belső elosztása terén is. E versengés pedig korántsem ért véget, és kétséges,

hogy lehet-e konszolidálni Thaiföld belpolitikai viszonyait a korábbi status quo alapján. A jelenlegi demokrata párti kormány esélyei attól is függnnek, hogy saját bázisának bizalmát megőrizve át tud-e (vagy akar-e) venni valamit a bukott kormány nagyrészt kétségkívül fontos társadalompolitikai törekvéseiből. A fejlődés ugyanis Thaiföldön sem korlátozható kizárólag a gazdasági élet tereumára, és az elmúlt évek eseményei nyomán világos, hogy a belpolitikai kártyák újraosztása sem várthat sokáig magára. ■

Irodalom

- Thailand: Calming the Political Turmoil. International Crisis Group, *Asia Briefing*, No. 82, 22 September, 2008.
- Búr Gábor: Thaiföld. In Németh István (szerk.): *20. századi egyetemes történet*. 2. kötet. Budapest, 2006, Osiris, 242–243. o.
- Albritton, Robert B. – Bureekul, Thawilwadee: Developing Democracy under a New Constitution in Thailand. National Taiwan University and Academia Sinica Asian Barometer, *Project Office Working Paper Series*, No. 28, 2004.
- Crispin, Shawn W.: More Turmoil in Beleaguered Bangkok. *Asia Times*.
http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/JK25Ae01.html, letöltve: 2009. 02. 25.
- A right royal mess – Thailand's king and its crisis. *The Economist*, 4 December, 2008.
- Thailand: Political Turmoil and the Southern Insurgency. International Crisis Group, *Asia Briefing*, No. 80, 28 August, 2008.
- New Face, Old Anger – Thailand's new prime minister faces a near-impossible job. *The Economist*, 18 December, 2008.